

DATORIA MORALĂ

Ana Cojocaru

Coordonator științific: conf. dr. Ion Vangheli

Universitatea Tehnică a Moldovei

Abstract: „Datoria” este una dintre categoriile fundamentale ale eticii. Despre geneza termenului de „datorie morală” în filosofie și religie, esența datoriei morale în perioada postmodernă. Legătura dintre datorie morală și perfecțiune.

Cuvinte cheie: datorie, fericire, perfecțiune, lege morală.

Ca definiție „Datoria” este una dintre categoriile fundamentale ale eticii și desemnează conceperea de către personalitate a necesității imperioase a îndeplinirii a ceea ce poruncește idealul moral, a ceea ce reiese din idealul moral.

Mai simplu spus datoria este acel „trebuie” ce există în fiecare, iar legea morală este redată prin „binele” în conștiința umană care exercită un avertisment imperativ devenind acel „trebuie”, redat de datorie, ce poruncește conștiinței să fie împlinită.

Din cele mai vechi timpuri filosofii au meditat asupra problemei: în ce constă datoria omului, adică obligația de a tinde spre bine. Explicarea naturii și originii datoriei a constituit una dintre cele mai dificile probleme în istoria eticii. Ca bază și izvor ale datoriei erau considerate poruncile divine (morală religioasă), legea apriorică (imperativul categoric).

1. Datoria morală în preocupările filosofiei.

Marele filosof al sec. XVIII Immanuel Kant rămâne a fi considerat filosoful datoriei, iar teoria kantiană - teorie a datoriei. Istoric și conceptual, despre datorie s-au formulat două tipuri de discursuri: unul kantian, altul postkantian (prekantian sau antikantian).

Datoria în gândirea filosofică antică

Pentru Socrate: instanța supremă a datoriei, este rațiunea, identificată cu binele suprem și cu fericirea. Astfel intuim respectul purtat de filosof față de acele calități umane care îl fac receptiv la obligații: respectul legii, bărbăția, dreptatea, curajul, justețea, binele etc.

Însă în școlile socratice s-au născut și idei opuse marelui Socrate. Astfel școala cirenică refuza ideea de morală a supunerii față de lege și societate, profesată de Socrate. Aceștia considerau ca singurul scop al vieții trebuie să fie plăcerea individuală.

Se remarcă în această temă și filosofii elenistice, prin preocuparea de a descoperi și pune în valoare viața interioară a individului. Pentru ei datoria, ca normativitate morală nu se mai raportează la stat, ci la viața individuală. Pentru Epicur datoria omului este să caute viața fericită prin înfrângerea tulburării. El susținea ca temă libertatea de alegere a individului.

Aceeași temă, a retragerii omului în sine, o găsim la Stoici. Stoicienii „numeau datoria ca faptă convenabilă, faptă săvârșită prin ascultarea rațiunii”, spunând că logosul (rațiunea) reprezintă divinul din om, care alungă patimile dăunătoare, și astfel omul poate urma calea spre perfecțiune, concretizată în virtute. Ei priveau datoria ca un mijloc de perfecțiune. Iar pentru a-și împlini datoria, omul trebuie să se opună pasiunilor și să adopte stările emoționale bune precum: bucuria, prudența, voința.

Datoria morală în eticile religioase

La bazele moralei religioase creștine a fost Dumnezeu, astfel „în morală, Dumnezeu este alfa și omega, doar prin vocea sa sunt cunoscute poruncile”. Adică datoria omului nu constă în împlinirea unui ideal omenesc, ci în slujirea lui Dumnezeu.

Vechiul Testament susține: cel ce împlinește legea și-a împlinit și datoria față de Dumnezeu și de semenii săi. Aici datoria are caracter minimal adică, simpla împlinire formală a poruncilor, legii religioase, ne dă o desăvârșire a spiritului, prin „satisfacția” împlinirii datoriei.

În Noul Testament datoria primește un caracter superior celui din Vechiul Testament. Împlinirea datoriei nu mai echivalează cu împlinirea mecanică a legii. Altfel spus, datoria omului este să împlinească legea lui Dumnezeu fiind motivat de iubirea față de Dumnezeu și față de semenii săi.

Chiar dacă Secolul luminilor a adus cu sine afirmarea independenței moralei față de religie, proclamând eliberarea omului de sub dominația divinității, marii gânditori iluminați ai secolului al XVIII-lea, au proclamat datoria acestuia față de societate.

Kant și modelul absolutist al datoriei morale laice

Immanuel Kant scoate datoria morală de sub instanța criteriilor religioase. El spunea: „Două lucruri mă impresionează în mod deosebit cerul înstelat deasupra mea și conștiința morală din mine”. Adică, ordinea existentă în cosmos și ordinea existentă în om, care îl obligă să facă binele și să evite răul, având în vedere acea lege morală după care se conduce omul în viață.

Datoria, în concepția lui Kant, este opusă plăcerii, dar spre deosebire de datoria religioasă, nu amenință, nu trezește teamă, nu înfricoșează, deși cere supunere. Ea îl leagă pe om, care este tratat ca parte a lumii sensibile, de o ordine a lucrurilor propriu lumii inteligibile, ridicându-l astfel, deasupra lui însuși, la nivelul personalității.

Pentru omul virtuos moral, viața cu plăcerile ei nu mai are nici o importanță.

Modelul postmodern al datoriei

Una din caracteristicile esențiale ale acestei epoci, referitoare la cercetarea datoriei este înlocuirea valorilor datoriei morale absolute cu valorile „narcisic-hedoniste” ale fericirii personale, intime și materialiste.

Complexitatea vieții cotidiene solicită preocuparea mai accentuată a omului pentru supraviețuirea propriei ființe. Datoria vine, pentru cetățean, abia din momentul în care este legat prin propriile interese de societate. Într-o lume atât de mare cetățeanul se vede tot mai mic, datoria coboară la nivelul conștientizării mediului de viață precum: familia, firma, orașul și, episodic, în cicluri electorale, țara. Datoria se impune mai ales la nivelul acestei lumi imediate, ca responsabilitate a implicării la nivel profesional, ca deontologie.

Întrucât omul modern este legat de interesele firmei la care lucrează mai tare decât de interesele globale pe care cel mai adesea nu le percepe, devotamentul său se manifestă mai ales la acest nivel, chiar dacă interesele și practica firmei sunt contrare intereselor globale. Astfel el nu va vota niciodată pentru închiderea firmei, de dragul intereselor omeniției.

2. Semnificația datoriei morale

Datoria ca fundament al eticii deontologice

Termenul „datorie” poate fi analizat la nivelul simțului comun, ca „datorie, în genere”, sau la un nivel specializat, de natura economică, juridică, psihosocială, morală. În sensul cel mai larg, prin datorie se înțelege obligație asumată sau impusă față de cineva.

Datoria ca unitate dintre sine și celălalt

Pentru Kant obiectul datoriei morale poate fi propria persoană sau persoana celuilalt. Prin urmare, a-ți face datoria înseamnă a lupta:

- a) pentru fericirea ta: „sensul generic al datoriei morale constă în a face totul pentru a te realiza ca om”;
- b) pentru fericirea celuilalt: „să faci totul pentru a-l ajuta pe cel de lângă tine, a-l stimula să se împlinească ca om” (idem).

Kant observă ca cele două determinări nu se exclud, ci se presupun: singularizarea fericirii tale este egoism; singularizarea fericirii celuilalt înseamnă slugărnicie. Numai unitatea celor două sensuri autentifică datoria.

Datoria ca unitate dintre obligativitate și responsabilitate

În uzul cotidian al limbii există două moduri de a folosi termenul „datorie”:

- unul imperativ, indicând obligațiile persoanei: este percepția exterioară a datoriei, ca venind de la o instanță care supraveghează (ex. „Fa-ti datoria!”).
- unul apreciativ, indicând starea de fapt a persoanei care are conștiința datoriei. Aceasta este percepția interioară a datoriei, ca produs al transformării obligațiilor impuse în obligații asumate.

Cu toate acestea, se consideră ca în înțelegerea datoriei ca responsabilitate, deci ca „simț al datoriei”, trebuie luate în seama toate cele trei determinări puse în evidență de Kant: exterioritatea Legii morale, libertatea (autonomia) voinței și condiția ca aceasta să fie o voință bună.

Concluzii:

Datoria este nucleul moralității. Ea este obligația pe care o avem de a ne determina acțiunile exclusiv prin forma legii morale. Scopul acestei reguli morale este perfecționarea de sine (legea morală a omului).

În lumea în care trăim perfecțiunea morală nu este conceptibilă, a-ți face datoria față de tine cât și față de ceilalți, este o formă de perfecțiune.

Ameliorarea sau perfecționarea de sine reprezintă, punctul de plecare și calea absolut indispensabilă pentru a ajunge la ameliorarea sau perfecționarea celorlalți.

Dacă am fi capabili să ascultăm de legea morală sau imperativul categoric kantian, atunci am fi cu toții niște sfinți; nu am mai avea nevoie de lege, de stat, căci toate acțiunile noastre ar fi pozitive și umane.

În final ajungând la legătura strânsă dintre datorie și perfecțiune le putem trata ca o legătura de cauză-efect, ambele desemnând evoluția personalității prin respectarea unor principii (legii morale).

Bibliografie

1. <http://www.scribub.com/sociologie/psihologie/DATORIA-MORALA12232421.php>
2. <https://ru.scribd.com/doc/47031825/6-DATORIA-MORALA>
3. http://cogito.ucdc.ro/nr_3/7%20%20CONFUCIUS%20SI%20KANT%20SAU%20ETICA%20DATORIEI%20rom_.pdf